

Տարեկան 10 թուրքի, վեց ամիսը՝ 6 թուրքի, երեք ամիսը՝ 3 թ. 50 կ.
ամիսը՝ 1 թ., հատուկ 5 կ.:
Թափառողը պետք է թիֆլիսում մի քանի ամիս ապաստանի:

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлисть. Редакция „Нор-Даръ“
կամ Tiflis. Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերէն) ժամ 9-ի
մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունուած են ամեն լեզուներով:
Յայտարարութիւնները բառին 2 կ., լեզուները համարակցականութիւնով:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ

Առաջին օրը. — Բարեկարգութեամբ:
Բարեկարգութեամբ. — Լուրեր:
Մեզ գրում են. — Սիմֆերոպոլից:
Գծեր մեր կեանքից:
Թղթ աղից թիւնն են. — Չալթի:
Գրախօսութիւն:
Բաղարարական. — Պատերազմ:
Թիւրքիա:
Հեռագրութեամբ:
Բանասիրական. — Մանրան էլ
գարհուրելի է:
Տեղեկատու:
Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 30 մարտի 1900 թ.

ԲՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Հասարակական-ընկերական կեանքում բարեկարգութեան անհետ ընդունումը ժամանակի կայ. ձմրան սեզոնը, կարելի է ասել, բոլոր բաղարարութեամբ երկրներում բարեկարգութեան անհետ, այսինքն՝ խեղճութեան, անօգնականներին, որքանին նպաստելու, խնամելու սեղանն է ձանաչուած:

Ելալիսով մարդիկ, կարելի է ասել և ամբողջ հասարակութեան ներքին, զանազան միջոցներով ներկայացնող նպատակներն են ներկայացնողները, ներկայացնողները, հանգանակութեան, խնայողները, պատկառութեան են տեղի ունենում, և, այդպիսով, գումարներ են հաւաքուած բարի նպատակի համար:

Այսպիսով մարդիկ, և այն՝ քրիստոնեայ մարդիկ սովորում են կոնցրետներով, խնայողներով և նման միջոցներով միայն յիշելու, որ կան

աշխարհիս վրայ օգնութեան կարօտ մարդիկ... և օգնում են զբանջ:

Այդ միջոցները մէկն էլ պարբերական մամուլի կոչն է. պէտք է մամուլը հրաւիր կարգայ, որպէս զի քրիստոնեայ մարդիկ բարեգործութեան անհետ:

Բայց միթէլ դա բարեկարգութեան է. միթէլ մարդ, և այն՝ քրիստոնեայ մարդը և քրիստոնեական վարդապետութեան ճշմարտութեան ընդունող մարդը տարաբանորէ սեղանին, այս ու այն միջոցների օգնութեամբ պէտք է բարի գործ կատարէ:

Մարդ բանի կայ և կարող է, միշտ պէտք է բարի գործ կատարէ, և բարի գործն այն ժամանակ միայն բարի գործ է, երբ կատարողը իր ազատ կամքով, յօժարութեամբ է կատարում բարեգործը և կատարելով ներքին գոհութիւն է գլուծում:

Քանի որ կեանքն իսկապէս ամեն տեսակ պատահարների ծով է, և մարդկանց մեծագոյն մասը միշտ ձախողութիւնների է ենթակայ, քանի որ մարդ բարի գործ անելու է կոչուած, եթէ մարդ է և կրում է Աստուծու պատկերը. — պէտք է որ քիչ շատ կարող մարդը, աւելի բարձր վիճակի մէջ գտնուող մարդը իր եղբորը, իր նմանին օգնէ, նպաստէ, երբ նա նկատելան մէջ է, օգնութիւն է խնայում:

Այսօր այս կողմը երկրաշարժ է, վաղը՝ մի ուրիշ տեղ օտ է, որքան են մնացել անխնամ. ամեն տեղ և ամեն ժամանակ օգնութեան կարօտներ կան, ուրեմն ամեն օր, ամեն ժամ պէտք է օգնել ըստ չափու կարողութեան:

Եթէ մարդ այսօր հայ է ու տուն, հօ չի կարելի ասել, որ նա վաղը հայ ուտելու էլ պէտք չունի, կարող է մնալ առանց հայի... Ամեն օր պէտք է հայ ուտելու հոգար տանել:

Այնպէս էլ բարեկարգ կատարող մարդն ամեն օր պէտք է օգնէ. միշտ պէտք է մտածել, որ վաղ էլ բարի գործ ունի կատարելու:

Եւ այդ կարելի է անել, անհրաժեշտ ինչո՞քն են օգնել, եթէ բարեկարգ կատարողը իր ամենօրեայ ծախքերի ծրագրում մտնի, և մի կուտար բարեգործի, այսինքն՝ կարօտեալներին նպաստելու համար: Փողի ուղղութեան միջոցին կարող է միայն ծախքերից մի բան պահպանել:

Այնուհետեւ էլ հարկ չի լինի կոնցրետների, խնայողների, լրացուցական կաշի գիւն, ամենքն էլ իրենց քրիստոնեական պարտքը կատարած կլինին, ամեն տեղ էլ, ամեն տեսակ թշուառութիւնների պէտքում օգնող ձեռքը կը դրո՞ւն աշխարհում:

Ապրիլի 1-ից «Նոր-Դար»-ին ըստ ժամանակի են գրում և վճարում են 8 թուրքի:

ԲՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Բարձրագոյն հաստատուած է մինիստրների մասնաժողովի յունուարի 25 ի որոշումը, որով 1887 թուին դուրս թողնուած 25, 10 և 5 թուրքանոց և 1866 թուին դուրս թողնուած 100 թուրքանոց (ծածանագոյն) թղթադրամների շրջանառութիւնն երկարաձգուած է մինչև 1902 թ. յունուարի 1 ը, որից յետոյ այդ թղթադրամները պիտի վերացուին գործածութիւնից: Ուստի յիշեալ թղթադրամները մինչև 1901 թ.

գնեմքները 31-ն ընդունուած են աւարդել կառավարչական բոլոր գրաստաններում:

— Լուսն հեր, որ արժ. Լուսնուէլ ըստ. Նազարեանը, Վեհափառ Հայրապետի կարգադրութեամբ, նշանակուած է Կուկիայ ս. Աստուածածին եկեղեցու վրայ իրեն երբեք միաբան:

— Լուսն հեր, որ Ներսիսեան գրաւորացի հոգաբարձութիւնը մաագրութիւն ունի զարանցիկ գոյութեան 75-ամեակի առթիւ ուսուցիչներին և վերակացուներին մի-մի ամսական ուժիկ աւելի ապու իրեն նուէր:

— Երկրագործութեան և պետական կարուածների միջնորդութեան գիտնական մասնաժողովը ցանկալի է համարել Ռուսիայում փորձել կատարել կարկտահարութեան առաջն առնելու թնայած անգլիական միջոցով:

— Երեւանում ուսուց Նոր եկեղեցի շինելու համար շինարարական խնամքով է հիմնուած երեւանի նա հանգապետի նախագահութեամբ: — Բազում ապրող հոգովեական կաթողիկոսները խնայողաբանութեան հիմունքները շինելու իրենց սեպհաբաւում եկեղեցի շինելու իրենց սեպհական միջոցներով: Նրանց խնդրքը յարգուած է:

— Այս տարի շրջանառութեան պիտի թողնուի 50 թուրքանոց Նոր թղթադրամ: Գոյնը կապաւուն է. թղթաւանը 1899 և կրում է Կայսր Նիկոլայ I-ի պատկերը:

— Ռուսիայում զանազան օտարերկրայ հիւպատոսների բողոքի համաձայն, մոտադրութիւն կայ ստուգանքներ օրինելով որոշուած այն պատիժը, որ տրուած է վատ ապրանքները ծախելուն համար: Բացի դրանից, կը հրատարակուի այն անձերի անունները, որոնք վատ ապրանք կը խախտեն ծախած:

— Մարտի 28-ին Թիֆլիսի գաղական պալատում քննուած էր Թիֆլիսի քաղաքի Բարեկարգութեան կոմիտեի գործը, որը միջադրուած էր վաշխառութեան համար: Նահանգական դատարանը երան, միջադրուած ճանաչելով, դատաւար տեղ էր մէկ և կէս տարուայ բանտարկութեան, և այդ վճռի դէմ Մարտիկ

նկանը բողոք էր տուել դատական պալատին: Դատական պալատը որոշեց նրա բողոքն անհետեւ թողնել:

— Մուրաուի գաւառի (Երևանի նահանգ) Զուլփա գիւղում այս օրերս պոստային ըստանումը է բացում: — Ռոմանով, եղբ. Նորէլի ընկե. լուսն հեր նախարարներն ամեն օր օրերս նախարարութեան է խօսել 220 ամէն խորութիւնից, պարբերաբար ստիպել ատիկ քան 10 հազար պուղ նախ օրակա:

— Խմբագրութիւնս ստացաւ «Մ. Ն. շաղի Նիկոսարէթ», վեպիկ (իրական կեանքից), գրեց Մարտի Մ. Գալապաշ, Մոսկուայ, 1900 թ., էջ 95, պիւր 30 կ.:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼԻՏ.—Մեծ պատի տալիս շաղից սկսած՝ ամեն կիրակի տեղիս հոգաբարձութիւնը եկեղեցում ծանուցում էր անել տալիս, որ մարտի 19-ին ծխականների ընդհանուր ժողով պիտի կայանայ, որ պիտի ընտրուին հինգ հոգի՝ ընկնելու համար աղբատան հոգաբարձութեան եկամտից հաշիւները: Վերջին շաղից աղբատան հոգաբարձութիւնն առանձին առանձին տոմսակ ուղարկեց ծխականներին և ստորագրութիւն հաւաքեց նրանցից, որպէս զի ընդհանուր ծխական ժողովը կարելի չէր բազմամարդ լինի: Մարտի 19-ին ժողովը կայացաւ մեր գրգրեցում. ներկայ էին միայն 36 հոգի. ժողովականների այդ թիւն օրինելով բարձր համարելով պատճառով՝ ժողովը կայացած համարուեց: Ժողովին նախագահում էր զարդիկ և աղբատան հոգաբարձու պ. Յ. Սեյիմեան, որն առաջարկեց ժողովականներին 1) հինգ հաշուետուներ ընտրել՝ աղբատան հոգաբարձութեան հաշիւները տեղի ուտելը քննելու համար, 2) աղբատան, զարդիկ և եկեղեցու հաշիւները քննող հաշուետուներ նշանակել, 3) պատգամաւորական ժողովից՝ ժամանակը լրացած և դուրս եկած երեք անգամների տեղ նորերն ընտրել և 4) աղբատան

ԲՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՆՔՆԵՆ ԵՒ ԶԵՐՈՒՄԵՆԻ ԶԵ (Ձրոյց Փ. Փիլիպի)

Խանութը մեծ էր և հարուստ. պատերը շքեղ զարդարուած հայկերէնով և լուսաւորուած երկաթեղան լուսով: Դրա տէրն էր միստիք Գաղիկոսը, որի անունը մանր առեւտրականները լսելիս դողում էին, և ի դուր չէր այդ, որովհետեւ նա ամեն կերպով կարող էր նրանց վնաս հասցնել: Գաղիկոսի գէթ մըցող խանութպան չկար, որովհետեւ քանիտով որ ուրիշները ծախում էին միսը, նա մի ամբողջ պնտ պակասով էր ծախում, նոյնպէս և ուրիշ ապրանքներ, օրինակ՝ կոշիկներ, կտորեղեններ և ուրիշ տեսակ մանր մուր ապրանքներ բոլորն էլ անհամեմատ պակաս գններով էր վաճառում: Չնայած Գաղիկոսը հասարակ և աղքատ դասակարգէն էր, բայց բաղդի բերմամբ շատ էր հարուստացել, նրան այլ ևս փողը չէր հետաքրքրում. նրա միտքը գրաւել էր իւր միակ դուստր Սիբիլան: Սիբիլան զեղեցիկ էր, բարակ մէջքով և բարձրահասակ: Չնայած, որ միստիք Գաղիկոսն ամենքն ատում էին բայց ընդ-

հակառակը Սիբիլան ամենքի սիրելին էր: Հայր և դուստր շատ էին սիրում միմեանց, բայց այդ սէրը շատ երկար չտևեց: Սիբիլան սիրահարուեց Զարի Բորբոսովի վրայ, որն իրենց գրացի գրաւաճառի որդին էր:

Միտքեր Գաղիկոսը, Սիբիլայի գաղափարը որ իմացաւ, իւր աղջկան առաջուց զուշացրեց և առաջ. «Սիբիլա, աւելի լաւ է գերեզման մանեա, քան թէ Զարի Բորբոսովի հետ ամուսնանա. ես այն մանրամասնաբար որդուն քեզ կեղծեմ և չեմ տալ»:

Ինչպէս երևում էր, Սիբիլան ժառանգել էր իւր հօր ամուր բնատրութիւնը. հօրը յայտնեց, որ ոչ մի դէպքում չի բաժանուի Զարիից, և պատրաստ էր սպասել մինչև որ Զարին կարողանայ նիւթապէս ապահովել իրեն:

— Ես իմ խօսքս չեմ փոխիլ, — ասաց Սիբիլան:

— Ես էլ իմ խօսքս չեմ փոխիլ, — պատասխանեց հայրը վճռական ձայնով:

Հայր ու աղջիկ նստած էին վառարանի օջախի շուրջը. Գաղիկոսի մօտ սեղանի վրայ դրուած էր վիսկի, մէկ կաթնալիւր, կիտրոն և շաքար: Գաղիկոսը սովորութիւն ունէր ամեն երեկոյ պատ-

րաստի մի բաժակ գրգռ, որը խմում էր ընկուց առաջ, վերջին անգամ ծխախոտը ծխելուց յետոյ: Խօսակցութեանը վերջ տալու համար, Գաղիկոսը սկսեց ջուրը եփել. իսկ Սիբիլան մօտեցաւ հօրը, չորեք ու ասաց քաղցրութեամբ. — Սիբիլի հայրիկա, ես Զարիից չեմ կարող բաժանուիլ, չէ որ ես նրան չափազանց սիրում եմ:

— Ամօթ, քեզ, անխելք աղջիկ, թողած այն հարուստ երկրաւարդներին, որոնք քեզ պաշտում են, դու ուղղում ես ամուսնանալ մի օրեկից աղքատ գրաւաճառ Զարիի հետ. եթէ սիրում ես, մոռացիք նրան:

— Գաղափար հայրիկա, ես ոչ մի ժամ անակ չեմ կարող մոռանալ Զարիին: Լաւ մտածիր, իմ երջանկութիւնս քեզ անից է կախուած:

Միտքեր Գաղիկոսի այնպիսի ուժով բռնեց իջեցրեց սեղանի վրայ, որ քիչ մնաց-Չարդէր:

— Ես արդէն մէկ անգամ ասացի, — գտնուած էր նա, — ամուսնանալ Բորբոսովի հետ՝ անկարելի է, երկինք վկայ. իսկ եթէ ասանց իմ համաձայնութեանս կամուսնանաւ նրա հետ, այդ դէպքում ինչպէս ուղղում ես ապրիլը նրա հետ... Ինձանից օգնութիւն երբէք չյուտաս,

մինչև անգամ եթէ ամուսնուգ և երեւանցի հետ միտքին քաղցած էլ մնենս...

Սիբիլան ոտքի կանգնեց՝ ատամները կրծապնդելով և ասաց. — Ո՛հ... Ես անպատճառ կամուսնանամ նրա հետ, այդ էլ իմ վերջին խօսքս է:

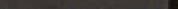
Ու դուրս գնաց: Միտքեր Գաղիկոսը պզգեց և աչքերը խնայողներից կաթնալուծ եփուղ ջրի մէջ: Նրան յայտնի էր Սիբիլայի հաստատ ընտրութիւնը: Նրան յայտնի էր նաև, որ Զարին սիրում էր Սիբիլային. հէնց այդ միտքին առաւօտը ծնունդի Բորբոսուր եկի խնայող էր Գաղիկոսից Սիբիլայի ձեռքը իւր որդու՝ Զարիի համար... Ինչպէս խանգարել ամուսնութիւնը, ինչ կերպով... Այդ միտքը երկար գրաւեցրեց նրան: Նա չարուսակ ծխում էր և մաքի մէջ գանազան ծրագրեր կազմում...

Այդ օրից վճռեց ամեն կերպ ծերունի Բորբոսովի առեւտուրը միջոցներով չափ չանցած նրա խանութի լուսավորմանը հրկաւ շինելու այն ապրանքներից, որ Բորբոսուն էր ծախում. օրինակ՝ թանկ զանաւաններ, զրբեր, թղթիկ, այլամներ և այլն, և այլն... Գաղիկոսի սկսեց վա-

ճառել այդ ապրանքներն ամենապակաս գններով: Հազիւ ծերունի Բորբոսուր մի օրեկից ապրանքի գինը սովորականում էր մինչև վեց պնտ, Գաղիկոսը մի և նոյն ապրանքի գինը սովորականում էր մինչև չորս պնտ. ծերունին ստիպուած ինքն էլ էր պակասեցնում. ի հարկէ, Գաղիկոսի նման հարուստ վաճառականի համար այդ վնասը շատ չնչին էր. նա կարող էր մինչև անգամ այդ վնասն ուրիշ ապրանքից վաճառելով: Բայց Բորբոսուր սրտիցից վաճառակէր...

Ծերունի Բորբոսուր չկարողացաւ առանձին հարուածը. մեռաւ: Զարիի հայրը շատ պարկեշտ և պատուաւոր մարդ էր. նա ամբողջ կեանքի մէջ պարտք չէր տեսնում... Եւ իւր յանգրծակի սնանկութեան լրացումով ինքն էլ վերջ տուեց նրա կեանքին: Նա մեռաւ, իսկ որդին՝ Զարին շունենալով սպրդուտի ոչ մի միջոց ճարահատեալ մի փրատաբանի մօտ գրաւել կարճուեցաւ:

— Դու խեղճ ծերունի Բորբոսովի մահուան պատճառն եղար, — ասում էր Սիբիլան հօրը. — Ես այսօրուանից քեզ մօտ չեմ մնալ. անտանելի է ինձ կրել այն հաղաւթը, որ դու ես տալիս, չեմ

— Գանձն կը դրնի, թէ ցուրտը բա-
ւական մեղմացըն է իբրև առհասարակ
նշան դարնան մօտենալուն: Օդերու
այս թոյլատու վիճակը միմ նշանակու-
թիւն առաջացն է հիմա, երբ թէ քա-
ղաքէն և թէ շրջակայ գիւղերէն ջու-
քատներ և կարօտեաւորներ շատցեր են
հակառակ նպաստներու նուազման, այ-
սու հանդերձ հոգեւոր հոյիւն տ. Ներսէս
սրբաբան, աշակցութեամբ Սահակ մ.
վ.Վ., ժողովրդեան նիւթական և հո-
գեւոր պէտքերուն համար դոյլիկ զոյ-
ծունէութիւն ցոյց կուտայ:

А. О. Мелик-Шахназарянца, Воронц. Набережн. церковный д